

Udskriftsdato: mandag den 12. januar 2026

VEJ nr 10542 af 01/02/2015 (Gældende)

Vejledning om psykiske sygdomme

Ministerium: Beskæftigelsesministeriet

Journalnummer:
Beskæftigelsesmin.,\Arbejdsskadestyrelsen, j.nr. 2015-0001367

Vejledning om psykiske sygdomme

Kapitel 8 i Vejledning om erhvervssygdomme anmeldt fra 1. januar 2005

Indhold

1. Posttraumatisk belastningsreaktion (F. 1)

- 1.1. Punkt på fortegnelsen
- 1.2. Krav til diagnosen
- 1.3. Krav til påvirkningen
- 1.4. Eksempler på forudbestående og konkurrerende sygdomme/forhold
- 1.5. Behandling af sager uden for fortegnelsen
- 1.6. Eksempler på afgørelser efter fortegnelsen
- 1.7. Afgrænsning mellem ulykke og erhvervssygdom

1. Posttraumatisk belastningsreaktion (F. 1)

Indledning

Denne vejledning er skrevet af Arbejdsskadestyrelsen med henblik på at beskrive betingelserne for afgørelse i sager om erhvervssygdomme, der anmeldes fra 1. januar 2005.

Vejledningen gælder således kun for sygdomme anmeldt fra 1. januar 2005, der vurderes efter lov om arbejdsskadesikring, jf. bekendtgørelse nr. 278 af 14. marts 2013 med senere ændringer.

Sygdomme anmeldt før 1. januar 2005 vurderes efter lov nr. 943 om sikring mod følger af arbejdsskade af 16. oktober 2000 med senere ændringer og er ikke omfattet af denne vejledning.

Vejledningen er skrevet til alle, der har brug for at orientere sig om behandlingen af erhvervssygdomme, herunder Arbejdsskadestyrelsens sagsbehandlere, fagforeninger, advokater og forsikringsselskaber.

Vejledningen skal være en hjælp til behandling af sagerne og skal give en forståelse af kravene til sammenhængen mellem en sygdom og en bestemt belastning.

Vejledningen er ikke udtømmende for alle sygdomme. Den omhandler dog de generelle vilkår for anerkendelse af alle sygdomme anmeldt fra 1. januar 2005, herunder både sygdomme optaget på fortegnelsen og sygdomme, der behandles uden for fortegnelsen efter lovens § 7, stk. 1, nr. 2, 1. og 2. led.

For en række sygdomme beskriver vejledningen også de nærmere betingelser for anerkendelse, herunder de nærmere krav til diagnose og belastning. Vejledningen er for disse sygdomme en præcisering af de overordnede krav til anerkendelse, som fremgår af fortegnelsen. Vejledningen afløser desuden eventuelle tidligere vejledninger for disse sygdomme.

Vejledningen indeholder også en særlig vejledning om sygdomme, der eventuelt kan anerkendes uden for fortegnelsen efter forelæggelsen for Erhvervssygdomsudvalget (kapitel 1).

Hvis sygdommen ikke er beskrevet i denne vejledning, men i en tidligere vejledning, kan den tidligere vejledning som udgangspunkt fortsat anvendes.

1.1. Punkt på fortegnelsen

Følgende psykiske sygdom er optaget på fortegnelsen over erhvervssygdomme (gruppe F, punkt 1):

Sygdom	Påvirkning
Posttraumatisk belastningsreaktion (når symptomer på sygdommen opstår senest inden for 6 måneder, og sygdommen er fuldt til stede inden for få år)	Traumatiske begivenheder eller situationer af kortere eller længere varighed af en exceptionelt truende eller katastrofeagtig natur

1.2. Krav til diagnosen

Sygdommen posttraumatisk belastningsreaktion – her forkortet PTSD¹ – skal opfylde nedenstående diagnosekriterier efter WHO's internationale sygdomsklassifikation nr. 10 (ICD 10) - F43. 1:

A: Udsættelse for traumatiske begivenheder eller situationer af kortere eller længere varighed af en exceptionelt truende eller katastrofeagtig natur

B:

1. Tilbagevendende genoplevelse af traumerne i "flashbacks", påtrængende erindringer eller mareridt eller
2. Stærkt ubehag ved udsættelse for omstændigheder, der minder om traumerne

C: Undgåelse af alt, der minder om traumerne

D:

1. Delvis, eventuelt fuld amnesi (fortrængning) af de traumatiske oplevelser eller
2. Vedvarende symptomer på psykisk overfølsomhed eller alarmberedskab, herunder mindst 2 af følgende:
 - Ind- eller gennemsovningsbesvær
 - Irritabilitet eller vredesudbrud
 - Koncentrationsbesvær
 - Hypervigilitet (øget vagtsomhed)
 - Tilbøjelighed til at fare sammen

E: Optræder inden for 6 måneder efter de traumatiske oplevelser

Ved det sidste diagnosekriterium til PTSD (kriterium E) står der i den engelske udgave af WHO's ICD-10² : "Criteria B, C and D all occurred within six months of the stressful event, or the end of a period of stress. (For some purposes, onset delayed more than six months may be included but this should be clearly specified separately). " Diagnosekriteriet er udbygget i de kliniske beskrivelser og diagnostiske retningslinjer³ : "The onset follows the trauma with a latency period which may range from a few weeks to months (but rarely exceeds 6 months).

På baggrund af den engelske udgaves fortolkning af kravet til diagnosen skal sygdommen PTSD som udgangspunkt være konstateret inden for 6 måneder efter belastningens ophør. Den engelske udgave viser dog også, at kravet konkret kan fraviges.

Opsummeret betyder det, at diagnosen PTSD kan stilles, når tilskadekomne opfylder de diagnostiske krav nævnt under A til E. Hos nogle personer debuterer sygdommen dog først fuldt ud efter de 6 måneder, men personerne har inden for de første måneder nogle af symptomerne nævnt under B, C og/eller D. Dette kaldes også forsinket PTSD.

Forsinket PTSD er omfattet af punktet på fortegnelsen, når personen inden for 6 måneder har haft nogle af symptomerne nævnt under B, C og/eller D, og diagnosen PTSD kan stilles inden for få år fra belastningsophøret. Ved ”få år” forstås som udgangspunkt 1-2 år.

Hvis sygdommen optræder helt uden symptomer i de første 6 måneder, er fortegnelsens krav til diagnosen ikke opfyldt, og en eventuelt senere stillet PTSD-diagnose vil ikke være omfattet af fortegnelsen. Disse sygdomme vil efter en konkret vurdering kunne forelægges for Erhvervssygdomsudvalget, se kapitel 1.

Som grundlag for en anerkendelse skal der indgå en vurdering af diagnosen fra en psykiatrisk speciallæge.

I nogle tilfælde anfører speciallægen diagnosen posttraumatisk belastningsreaktion eller PTSD, uden at sygdommen opfylder de diagnostiske krav til helt ekstraordinære belastninger og/eller til symptom-billedet. Der kan for eksempel være tale om et symptom-billede, der svarer til sygdomsbilledet ved PTSD, uden at der har fundet traumatiske begivenheder eller situationer af kortere eller længere varighed af en exceptionelt truende eller katastrofeagtig natur sted.

Det er Arbejdsskadestyrelsen, der vurderer, om kravene til diagnosen er opfyldt, herunder kravene til ekstraordinært belastende psykiske påvirkninger og til den tidsmæssige sammenhæng.

Andre diagnoser såsom belastningsreaktion (herunder akut eller uspecificeret belastningsreaktion), tilpæningsreaktion og depression er ikke omfattet af punkt F. 1 på fortegnelsen, medmindre Arbejdsskadestyrelsen vurderer, at sygdomsbilledet svarer overens med – og opfylder kravene til – sygdommen PTSD.

En række af de andre tilstande/sygdomme kan dog eventuelt anerkendes uden for fortegnelsen efter forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget, hvis der har været tale om en ekstraordinær psykisk belastning. Det gælder også PTSD, hvis der enten ikke har symptomer inden for de første 6 måneder, eller hvis PTSD først er til stede senere end 2 år efter belastningsophøret.

1.3. Krav til påvirkningen

Sygdommen anses for overvejende at være forårsaget af ydre belastninger og kan eventuelt medføre varige psykiske følger. Selve diagnosen indeholder en vurdering af belastningens karakter.

I princippet kan diagnosen ikke stilles, medmindre der har været tale om udsættelse for traumatiske begivenheder eller situationer af kortere eller længere varighed af en exceptionelt truende eller katastrofeagtig natur.

Eksempler på relevant påvirkning kan være

- Voldsomme trusler med følelse af livsfare, eksempelvis krigshandlinger, beskydning eller farefuld kørsel i minerede områder
- Redningsarbejde i katastrofeområder med voldsomme belastninger
- Livsfare ved udsættelse for vold eller trusler om vold

1.4. Eksempler på forudbestående og konkurrerende sygdomme/forhold

Der kan i nogle tilfælde være tale om forudbestående eller konkurrerende psykisk sygdom, der er uden sammenhæng med de særligt belastende påvirkninger på arbejdet, men de har betydning for det samlede sygdomsbillede. Tilsvarende kan andre forhold end forhold knyttet til arbejdet have betydning for en persons psykiske tilstand.

Eksempler på forudbestående eller konkurrerende sygdomme kan være depression, angst, psykoser og lignende.

1.5. Behandling af sager uden for fortegnelsen

Det er kun sygdommen PTSD, herunder forsinket PTSD med symptomer på PTSD inden for 6 måneder, der er omfattet af punkt F. 1 på fortegnelsen. Der skal desuden have været tale om påvirkninger, der opfylder kravene til belastningen.

Alle øvrige sager om PTSD, herunder også forsinket PTSD, som først er fuldt ud til stede flere år efter påvirkningerne er ophørt, kan forelægges for Erhvervssygdomsudvalget med henblik på stillingtagen til anerkendelse. Dette gælder også sager, hvor enkelte symptomer på PTSD er opstået inden for de første 6 måneder, men hvor sygdommen først er fuldt ud konstateret efter flere år.

Følgende momenter kan indgå ved vurderingen af, om sager om PTSD skal forelægges for Erhvervssygdomsudvalget til konkret stillingtagen til, om sygdommen udelukkende eller i overvejende grad er forårsaget af arbejdet:

- Er der en rimelig tidsmæssig sammenhæng mellem påvirkning og debut af sygdom (nogle år)
- Belastningens karakter og omfang, herunder om der har været tale om gentagne belastninger inden for en årrække
- Belastninger som led i arbejdet i fagprofessionelle grupper

Såfremt påvirkningen opfylder belastningskravet til PTSD, men tilskadekomne alene har utilstrækkelige symptomer på PTSD, vil Erhvervssygdomsudvalget kunne tage stilling, om sygdommen kan anerkendes som en uspecificeret belastningsreaktion. Får tilskadekomne senere konstateret PTSD på grund af belastningen på arbejdet, betragtes dette som udgangspunkt som en følge af den oprindelige anerkendelse, og følgerne vil dermed være erstatningsberettigende.

Andre sygdomme eller påvirkninger uden for fortegnelsen vil i særlige tilfælde kunne anerkendes efter forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget.

Følgende øvrige psykiske sygdomme vil efter en konkret vurdering kunne anses for at være forårsaget af ydre påvirkninger og vil eventuelt kunne anerkendes efter forelæggelse for udvalget:

- Belastningsreaktion, herunder akut belastningsreaktion, andre belastningsreaktioner og uspecifikke former for belastningsreaktion (F43)
- Depression (herunder depressiv enkeltepisode F32). De fleste depressioner er forbigående, og man kan almindeligvis ikke skelne disse fra de mere vedvarende, andet end ved at følge forløbet. Der er ikke krav om, at sygdommen skal være varig
- Generaliseret angst (andre angsttilstande F41)
- Fobier (herunder fobisk angst F40)
- Obsessiv kompulsiv sygdom, også kaldet OCD (tvangshandlinger)
- Somatoforme tilstande F45 (klager over legemlige symptomer uden fysisk årsag)
- Visse psykoser. Vedvarende psykoser anses dog generelt ikke for at have ydre belastninger som dominerende årsagsfaktor
- Vedvarende personlighedsændring efter katastrofeoplevelse (F62) (når sygdommen ikke er omfattet af diagnosen posttraumatisk belastningsreaktion)

Om disse psykiske sygdomme kan anses at være forårsaget af en arbejdsmæssig påvirkning, vil bero på en konkret vurdering, herunder af symptomdebut, forløbet af sygdommen og karakteren og omfanget af de psykiske belastninger.

Psykisk sygdom med diagnosen tilpasningsreaktion vil normalt ikke kunne anerkendes som erhvervssygdom, da diagnosen dækker over meget lette, uspecifikke og forbigående psykiske gener, der normalt

ikke kan anses for en egentlig erhvervssygdom efter loven og i øvrigt kan opstå efter selv meget lette påvirkninger.

Se kapitel 1 for eksempler på afgørelser om psykiske sygdomme uden for fortegnelsen.

Erhvervssygdomsudvalgets praksis ved vurdering af sager uden for fortegnelsen vil løbende blive meldt ud på Arbejdsskadestyrelsens hjemmeside.

1.6. Eksempler på afgørelser efter fortegnelsen

Udstationering (militær og nødhjælpsarbejde)

Eksempel 1: Anerkendelse efter udstationering ved de fredsbevarende styrker

En officer, der var udstationeret i flere omgang til områder i krig med de fredsbevarende styrker, oplevede, at en lokal soldat blev henrettet ved at blive skudt gennem munden. Han var desuden udsat for en række voldsomme begivenheder, både direkte krigshandlinger og overgreb på civile. Han udviklede en posttraumatisk belastningsreaktion.

Sagen kan anerkendes efter fortegnelsen. Officeren havde som led i tjenesten ved de fredsbevarende styrker været udsat for en række belastende situationer. Ved de lægelige undersøgelser var der påvist en psykisk sygdom i form af posttraumatisk belastningsreaktion, og der var god overensstemmelse mellem de arbejdsmæssige påvirkninger af en exceptionelt truende og belastende karakter og sygdommen.

Eksempel 2: Anerkendelse efter nødhjælpsarbejde

En chauffør kørte nødhjælpsforsyninger i krigsområder. Han oplevede, at hele byer blev udslettet, og at han måtte køre i områder med direkte krigshandlinger. Konvojen blev dagligt standset af bevæbnede soldater eller civile, der truede med våben for at få udleveret penge og lignende. Chaufføren udviklede et posttraumatisk belastningssyndrom.

Sagen kan anerkendes efter fortegnelsen. Chaufføren har udviklet et posttraumatisk belastningssyndrom efter at have været udsat for en række voldsomme oplevelser som nødhjælpschauffør i områder med direkte krigshandlinger og trusler i forbindelse med røveriske overfald og lignende. Der er endvidere god sammenhæng mellem de arbejdsmæssige påvirkninger og sygdommen.

Eksempel 3: Anerkendelse efter arbejde for hjælpeorganisation i Kosovo

En mand var ansat i en dansk hjælpeorganisation og var i knapt et halvt år lagerbestyrer i en større by i et krigsramt område, hvor han var udsat for vold og mordtrusler. Af speciallægeerklæringen fremgik, at diagnosen var posttraumatisk belastningsreaktion.

Sagen kan anerkendes efter fortegnelsen. Lagerbestyreren har været udsat for trusler om vold og mordtrusler og havde grund til at tage truslerne alvorligt. Der er endvidere god sammenhæng mellem de arbejdsmæssige belastninger og sygdommen.

Eksempel 4: Anerkendelse efter udsendelse til krigsområder

En chauffør var udsendt til krigsområde i 6 måneder. Han arbejdede som chauffør og deltog flere gange om ugen i transport af militært udstyr fra en lejr til anden lejr. Typisk var der flere køretøjer, der kørte i kolonne gennem uafmærket mineret områder. Under transporten blev køretøjerne af og til beskudt af lokale militser, særligt når transporten foregik om aftenen og i nattetimerne. Transporterne var meget belastende for chaufføren, idet han var i højt alarmberedskab på grund af de konkrete farer forbundet med transporterne. Umiddelbart efter hjemkomsten fik han symptomer på psykisk sygdom med

mareridt, udtalt træthed og opfarenhed, men fik først cirka 1½ år efter udsendelsen konstateret PTSD af en speciallæge.

Sagen kan anerkendes efter fortegnelsen. Soldaten har været udsat for exceptionelt truende situationer ved transport gennem minerede områder og har desuden været indblandet i krigshandlinger, idet han har været udsat for beskydninger. Umiddelbart efter hjemkomsten får han nogle symptomer på PTSD, og sygdommen er konstateret inden for få år efter belastningsophøret.

Eksempel 5: Afvisning efter udsendelse til militærlejr

En soldat var udsendt som kok til en militær lejr i et krigshærget område. Han var en del af den faste stab i lejren og havde ikke ærinder uden for lejrens område. Der var i området særligt om natten en del skud, men ikke rettet mod lejren. Soldaten hørte om beskydninger mod andre soldater, når disse var ude på patrulje, men opholdt sig udelukkende inde i lejren. Efter hjemkomsten udviklede han ifølge speciallægeerklæringen symptomer svarende til PTSD inden for få måneder.

Sagen afvises, da belastningerne ikke opfylder fortegnelsens krav til PTSD, uanset at han har symptomer på PTSD umiddelbart efter hjemkomsten. Selv om han har opholdt sig i en militærlejr i et krigsområde, har han ikke været udsat for farefulde situationer, idet han hverken har haft ophold uden for lejren, eller lejren har været beskudt eller på anden måde udsat for fare. Der er desuden ikke mulighed for, at Erhvervssygdomsudvalget vil indstille sagen til anerkendelse, idet han ikke har været udsat for belastninger, der udelukkende eller i overvejende grad har forårsaget hans psykiske sygdom.

Fængselsvæsenet og politiet

Eksempel 6: Anerkendelse efter arbejde som fængselsfunktionær

En fængselsbetjent var igennem flere år ansat i en arrest, hvor arbejdet blev mere og mere belastende, blandt andet på grund af flere såkaldte "stærke fanger". Han havde igennem 20 år arbejdet som fængselsbetjent og havde især igennem de senere år været udsat for tiltagende belastninger i form af rockerangreb udefra, trusler, tilråb og selvmordsforsøg. Af speciallægeerklæringen fremgik, at diagnosen var posttraumatisk belastningsreaktion.

Sagen kan anerkendes efter fortegnelsen. Fængselsbetjenten blev over en længere periode udsat for grove trusler og andre voldsomme, psykisk belastende begivenheder i sit arbejde som fængselsfunktionær med kontakt til psykisk meget belastende fanger. Endvidere havde han udviklet symptomer, som var forenelige med posttraumatisk belastningsreaktion.

Eksempel 7: Anerkendelse efter arbejde som fængselsfunktionær

Tilskadekomne havde gennem mange år arbejdet som fængselsfunktionær. Blandt andet i en arrest, hvor arbejdet var meget stressende, og hvor der forekom trusler, voldsepisoder og lignende. Efterfølgende var han ansat i et fængsel, hvor han var udsat for vold, håndgranatangreb og skud med automatvåben. Endvidere var han den første på stedet, da en indsat forsøgte at begå selvmord. Af speciallægeerklæringen fremgik, at diagnosen var posttraumatisk belastningsreaktion.

Sagen kan anerkendes efter fortegnelsen. Tilskadekomne har både været udsat for trusler om vold og vold samt exceptionelt svære psykiske påvirkninger i øvrigt. Han udviklede herefter symptomer forenelige med posttraumatisk belastningsreaktion, og der er god overensstemmelse mellem den psykiske sygdom og belastningerne på arbejdet.

Eksempel 8: Anerkendelse efter arbejde som politiassistent

En politiassistent var i forbindelse med sit arbejde kaldt ud til flere færdselsuheld med dødelig udgang, en ulykke, hvor et lille barn druknede, mordepisoder og en skudepisode med dødelig udgang, hvor tilskadekomne selv var i alvorlig fare. Det fremgik af speciallægeerklæringen, at diagnosen var posttraumatisk belastningsreaktion.

Sagen kan anerkendes efter fortegnelsen. Politiassistenten har i medfør af sit arbejde som politimand været kaldt ud til en række hændelser med voldsom død samt en skudepisode med dødelig udgang; herunder var han udsat for episoder, hvor han selv var i en livstruende situation. Han udviklede derefter symptomer på posttraumatisk belastningsreaktion.

Eksempel 9: Afvisning efter arbejde som fængselsfunktionær

En 50-årig mand havde igennem 20 år arbejdet som fængselsbetjent. Han blev under ansættelsen udsat for daglige konflikter med de indsatte, blev truet med glasskår og knive og blev sparket i ansigtet i forbindelse med en anholdelse. Han udviklede godt 4 år efter arbejdsophør symptomer på en psykisk sygdom med mareridt og emotionel påvirkning. Speciallægen fandt symptomer på en lettere traumatisk stresstilstand.

Sagen kan ikke anerkendes efter fortegnelsen, og der er ikke grundlag for forelæggelse for udvalget. Fængselsfunktionæren har haft psykisk meget belastende oplevelser i sit arbejde som fængselsfunktionær; men udvikler først psykiske symptomer efter 4 års arbejdsophør. Der er derfor ikke god tidsmæssig sammenhæng mellem belastningen og sygdomsudviklingen.

Plejearbejde

Eksempel 10: Anerkendelse efter arbejde som hjemmehjælper

En hjemmehjælper havde igennem nogle år arbejdet med en halvsidigt lammet kvinde. Klientens ægtefælle optrådte under hjemmehjælperens tilstedeværelse meget aggressivt og truende, slog og sparkede til ting og slog en knytneve i væggen, lige over hjemmehjælperens hoved. Af speciallægeerklæringen fremgik diagnosen posttraumatisk belastningsreaktion.

Sagen kan anerkendes efter fortegnelsen. Hjemmehjælperen oplevede under sit arbejde tilfælde af meget truende og aggressiv opførsel fra en klients mand. Det må ud fra beskrivelsen af episoderne anses for sandsynligt, at hun havde grund til at føle sig oprigtigt og personligt truet. Hun havde derudover udviklet symptomer på posttraumatisk belastningsreaktion i relevant tidsmæssig sammenhæng med påvirkningen.

Eksempel 11: Anerkendelse efter arbejde på institution for psykisk handicappede

En yngre kvinde var igennem nogle år ansat på en døgninstitution for psykisk handicappede og havde igennem et år været udsat for 4 voldelige overfald, hvor hun blev sparket og slået. Af speciallægeerklæringen fremgik diagnosen posttraumatisk belastningsreaktion.

Sagen kan anerkendes efter fortegnelsen. Kvinden har været udsat for flere voldelige overfald på sit arbejde, hvor hun blev sparket og slået. Hun udviklede derefter symptomer på posttraumatisk belastningsreaktion.

Eksempel 12: Afvisning efter udsættelse for klager (sygeplejerske)

En sygeplejerske, der var ansat i den kommunale hjemmepleje, modtog klager fra de pårørende i forbindelse med tilsyn af en ældre mand. Hun blev i den anledning indkaldt til et møde med ledelsen, hvor hun modtog en tilrettevisning. Hun følte sig i den forbindelse uretfærdigt behandlet. Der var ikke stillet en egentlig psykiatrisk diagnose.

Sagen kan ikke anerkendes efter fortegnelsen, da sygeplejersken ikke har fået stillet diagnosen post-traumatisk belastningsreaktion. Der er heller ikke tale om exceptionelt truende eller katastrofeagtige belastninger, der kan medføre en posttraumatisk belastningsreaktion. Sagen opfylder derfor ikke kravene til diagnose eller relevant påvirkning. Der er heller ikke grundlag for at forelægge sagen for Erhvervssygdomsudvalget.

Eksempel 13: Afvisning efter arbejde på psykiatrisk hospital og plejehjem (sygehjælper)

En sygehjælper med arbejde som fast nattevagt på et psykiatrisk hospital og et psykiatrisk plejehjem udviklede efter speciallægens vurdering symptomer på en posttraumatisk belastningsreaktion. Belastningen er beskrevet i generelle vendinger, og hverken sygehjælperen eller andre har kunnet redegøre for konkrete, særligt psykisk belastende episoder eller forløb, hvor hun har været direkte involveret eller udsat.

Sagen kan ikke anerkendes efter fortegnelsen, da der efter Arbejdsskadestyrelsens vurdering ikke er tale om en posttraumatisk belastningsreaktion. Der er ikke beskrevet konkrete og relevante, exceptionelt truende eller katastrofeagtige påvirkninger, der vil kunne medføre sygdommen. Der er heller ikke grundlag for at forelægge sagen for Erhvervssygdomsudvalget.

Undervisning

Eksempel 14: Anerkendelse efter arbejde som lærer for børn med udviklingsforstyrrelser

En lærer var ansat på en skole, hvor børnene havde udviklingsforstyrrelser og indlærings-vanskeligheder. Han var enelærer for en større autistisk dreng med tilbagevendende udadrettet og aggressiv adfærd. Drengen havde gentagne gange slået læreren, som tillige blev udsat for forskellige anklager fra forældrene. Sagen blev omtalt i medierne med offentliggørelse af lærerens navn. Af speciallægeerklæringen fremgik, at han havde udviklet symptomer på posttraumatisk belastningsreaktion.

Sagen kan anerkendes efter fortegnelsen. Læreren har i forbindelse med arbejdet været udsat for gentagne episoder med vold fra en større, udadreagerende, autistisk dreng samt anklager fra forældrene, og sagen var desuden genstand for medieomtale, hvor tilskadekomnes navn blev offentliggjort. Han udviklede i sammenhæng hermed klare symptomer på posttraumatisk belastningsreaktion.

Grove seksuelle beskyldninger eller krænkelser

Eksempel 15: Anerkendelse efter dom og senere frifindelse for pædofili (pædagogmedhjælper)

En yngre mand arbejdede som pædagogmedhjælpervikar i en børnehave i 2 perioder. Han blev i slutningen af ansættelsesforløbet anklaget for seksuelle overgreb over for nogle af børnene, og sagen blev politianmeldt. Han blev sigtet for seksuelle overgreb mod flere af børnene i børnehaven samt et barn i en anden institution. Under sagen blev han udsat for en hetzagtig stemning mod sig og modtog flere gange anonyme trusler. Hans mor modtog tilsvarende anonyme trusler. Han blev ved byretten kendt skyldig i nogle af anklagepunkterne og idømt 1 års fængsel. Han blev senere frifundet for alle anklager af Østre Landsret. Han udviklede i forlængelse af anklagerne og retssagen en posttraumatisk belastningsreaktion med symptomer i form af angst, mareridt, undvigeadfærd, søvnbesvær, irritabilitet, energiløshed, vagtsomhed og koncentrationsbesvær.

Sagen kan anerkendes efter fortegnelsen. Pædagogmedhjælperen har været udsat for anklager om seksuelle overgreb på børn og blev siden sigtet og dømt ved byretten. Under sagens forløb blev han udsat for en hetz mod sin person, og han og hans mor modtog anonyme trusler. Han blev senere frifundet for alle anklager af Østre Landsret, men havde da udviklet sygdommen posttraumatisk belastningsreaktion. Der

er god tidsmæssig og årsagsmæssig sammenhæng mellem sygdomsforløbet og den exceptionelle påvirkning i form af udsættelse for uretmæssige anklager og uretmæssig dom for seksuelle overgreb mod børn, foruden udsættelse for grov hetz og trusler.

Andre exceptionelle påvirkninger

Eksempel 16: Anerkendelse efter udsættelse for trusler og voldsom død på arbejdet

En kontorfunktionær, der solgte billetter på en togstation, var ude for selvmord, andre dødsfald og trusler under sit arbejde på stationen. Hun udviklede herved en posttraumatisk belastningsreaktion.

Sagen kan anerkendes efter fortegnelsen. Hændelserne i form af trusler og voldsomme dødsfald på arbejdet ligger væsentligt ud over, hvad kvinden må være indstillet på at opleve som kontorfunktionær. De er exceptionelt psykisk belastende af karakter, og der er endvidere god sammenhæng mellem sygdomsdebuten og hændelserne.

Eksempel 17: Anerkendelse efter udsættelse for flere røverier (bankansat)

En bankfunktionær havde arbejdet i forskellige banker igennem mange år. Hun havde gennem årene overværet flere væbnede røverier mod banken. Under 2 røverier i 1998 var hun i tæt kontakt med røveren og blev direkte truet med skydevåben. Hun udviklede efter de 2 pågældende røverier symptomer på en psykisk sygdom i form af flashbacks, vagtsomhed, energiløshed og koncentrationsbesvær. En psykiatrisk speciallæge anfører diagnosen posttraumatisk belastningsreaktion.

Sagen kan anerkendes efter fortegnelsen. Bankfunktionæren har overværet en række væbnede bankrøverier og er selv blevet direkte truet med skydevåben et par gange. Hun udviklede i forlængelse af truslerne mod sig selv symptomer på en posttraumatisk belastningsreaktion, og der er god sammenhæng mellem sygdomsbilledet og udsættelsen for de exceptionelt truende situationer.

Udsættelse for klager, samarbejdsproblemer og lignende

Eksempel 18: Afvisning efter udsættelse for klager (læge)

Tilskadekomne var læge og i en periode udstationeret til et krigsområde. Han oplevede efter sin hjemkomst at blive udsat for forskellige beskyldninger og klager over sin embedsførelse fra kolleger og en chef. Han udviklede ifølge speciallægeerklæringen en posttraumatisk belastningsreaktion, hvis gener dog i det store og hele var forbigående.

Sagen kan ikke anerkendes efter fortegnelsen. Den udstationerede læge har været udsat for samarbejdsproblemer, herunder forskellige beskyldninger. Han har dog ikke været udsat for så exceptionelt psykisk belastende tilfælde af beskyldninger og klager, at dette kan anses for tilstrækkeligt til udvikling af en posttraumatisk belastningsreaktion. Der er endvidere tale om en meget svag dokumentation for posttraumatisk belastningsreaktion efter diagnosekriterierne, selvom speciallægen anfører denne diagnose.

Afhængig af karakteren af samarbejdsproblemerne og beskyldningerne kan sagen overvejes forelagt for Erhvervssygdomsudvalget til stillingtagen til, hvorvidt sygdommen udelukkende eller i overvejende grad skyldes de arbejdsmæssige belastninger, se kapitel 1.

Eksempel 19: Afvisning efter udsættelse for samarbejdsproblemer

En varslingsoperatør oplevede dårligt arbejdsmiljø og samarbejdsproblemer. Hun havde i øvrigt problemer i forbindelse med indførelse af ny teknologi. Hun udviklede symptomer, som var forenelige med diagnosen posttraumatisk belastningsreaktion.

Sagen kan ikke anerkendes efter fortegnelsen, da der ikke er tale om en ekstraordinær belastning, der i sig selv er tilstrækkelig til at give en posttraumatisk belastningsreaktion.

Afhængig af karakteren af samarbejdsproblemerne og beskyldningerne kan sagen overvejes forelagt for Erhvervssygdomsudvalget til stillingtagen til, hvorvidt sygdommen udelukkende eller i overvejende grad skyldes de arbejdsmæssige belastninger, se kapitel 1.

1.7. Afgrænsning mellem ulykke og erhvervssygdom

Der er sager, hvor der over tid er tale om en række ulykkestilfælde, eksempelvis i form af vold, trusler om vold eller lignende, der hver især kan anerkendes som ulykker. For anerkendelse af psykiske sygdomme som følge af ulykkestilfælde henvises til vejledning om ulykker.

Hvis der ud over hændelser, der er behandlet som ulykker, er belastende episoder, der ikke er anerkendt, vil der være mulighed for at bedømme det samlede forløb og anerkende sygdommen som erhvervssygdom, hvis kriterierne for anerkendelse af en posttraumatisk belastningsreaktion i øvrigt er opfyldt. Ved erstatningsudmålingen vil der dog eventuelt blive trukket fra, hvis der tidligere er givet erstatning som følge af anerkendte ulykker.

Eksempler på afgrænsning mellem ulykke og erhvervssygdom

Eksempel 20: Anerkendelse efter arbejde som togfører

En lokomotivfører, der havde været ansat i DSB i godt 30 år, havde gennem årene været udsat for flere belastende episoder. Han havde påkørt en selvmorder og havde oplevet flere påkørsler. Disse sager var anerkendt som ulykker. Han var derudover blevet truet med en kniv. Efter at han havde været tæt på at påkøre en flok berusede personer, blev han sygemeldt. Han havde udviklet en posttraumatisk belastningsreaktion.

Sagen kan anerkendes efter fortegnelsen. Togføreren har været udsat for adskillige, stærkt psykisk belastende begivenheder som lokomotivfører og har udviklet en posttraumatisk belastningsreaktion med angstsymptomer, flashback-fænomener (mareridt) og undvigeadfærd. I dette tilfælde var de enkelte hændelser ikke behandlet som enkeltstående ulykkestilfælde, og der var ikke tidligere givet erstatning herfor. De forskellige hændelser kan derfor betragtes samlet som en erhvervssygdom efter udsættelse for flere exceptionelt belastende hændelser over en årrække, og erstatningen udmåles i tilknytning til én og samme sag.

Eksempel 21: Afvisning af erhvervssygdom efter arbejde med psykisk handicappede (socialpædagog)

En socialpædagog havde siden 1963 arbejdet med psykisk handicappede, primært psykisk handicappede mænd. Han havde fået anerkendt 3 voldsepisoder som ulykkestilfælde. I 1992 blev et psykisk traume anerkendt som et ulykkestilfælde med godtgørelse for men. Han havde ikke siden været udsat for meget psykisk belastende oplevelser på arbejdet.

Sagen kan ikke anerkendes som erhvervssygdom. Socialpædagogen har ikke siden hændelsen i 1992, der allerede var anerkendt som et ulykkestilfælde, været udsat for voldsomme oplevelser i et omfang, der kunne medføre en varig psykisk sygdom. Der er ikke beskrevet psykiske følger ud over, hvad der allerede er blevet erstattet som følge af de anerkendte ulykkestilfælde.

Eksempel 22: Afvisning af erhvervssygdom efter arbejde som psykiatrisk plejer

En plejer havde været ansat på et psykiatrisk plejehjem siden 1978 som fast nattevagt. I de senere år havde han været alene på nattevagt. 2 episoder var anmeldt og anerkendt som ulykkestilfælde. I

marts 1992 blev han sparket af en truende og udsældende patient. Hændelsen blev anerkendt som et ulykkestilfælde uden erstatning. Efter denne episode fik han voldsomme angstanfald, grædeture og angst for mørke. Han begyndte på arbejdet igen i juni 1992. I 1994 var der voldsepisoder, hvor kollegerne var involveret, og han fik det igen dårligt og begyndte at drikke.

Sagen kan ikke anerkendes som en erhvervssygdom efter fortegnelsen. Begivenheden i 1992 er anerkendt som et ulykkestilfælde, og plejeren udviklede i 1992 symptomer på en posttraumatisk belastningsreaktion, der blev kompliceret af et overforbrug af alkohol. Tilstanden var forbigående, men han havde et tilbagefald i 1994 i forbindelse med vold/trusselsepisoder over for kolleger. Der er ikke dokumenteret et relevant psykisk traume i forbindelse med tilbagefaldet, og de relevante tidligere hændelser er anerkendt som ulykker. Det bør dog vurderes, om tilbagefaldet kan henføres til den anerkendte ulykke i 1992, og om denne tidligere sag derfor skal genoptages.

Yderligere information:

Udredningsrapport om stress og psykiske sygdomme og Udredningsrapporten om forsinket PTSD og posttraumatisk depression. Begge rapporter kan findes på www.ask.dk under Arbejdsskadestyrelsen, forskning og projekter.

Notat om Erhvervssygdomsudvalgets praksis på det psykiske område. Notatet kan ligeledes findes på www.ask.dk under Love og satser, Arbejdsskader - love og praksis, Notater.

Ankestyrelsens principielle afgørelser om psykiske sygdomme kan ses på www.ast.dk

Arbejdsskadestyrelsen, den 1. februar 2015

HANNE RATHSACH

/ Pernille Ramm Kristiansen

- ¹ I Danmark anvendes forkortelsen PTSD i daglig tale for ICD-10 diagnosen posttraumatisk belastningsreaktion. Dette anvendes også her. Det skal understreges, at der ikke refereres til de amerikanske diagnosekriterier, da der er forskel på såvel sygdomskriterier som belastningskravet til Post Traumatic Stress Disorder (PTSD) efter den amerikanske diagnoseklassifikation DSM-IV og posttraumatisk belastningsreaktion efter ICD-10.
- ² Classification of Mental and Behaviural Disorders. Diagnostic criteria for research
- ³ Classification of Mental and Behaviural Disorders. Clinical descriptions and diagnostic guidelines